

למעלה ממנה — אמנם קודם הגזרה זכר ונקבה בראם בשורשם בשוה, והיה הזיווג ביניהם בלתי כח המתאוה כלל. ובמדרש רבה: 'אנדרוגינוס בראו' — כי עצמיות הזכר היה מעורב בהקבות ולא יתפרדו. (אמרות טהורות לרש"ש מאמשינוב זצ"ל)  
 עוד על תפקידו ומטרתו של יצרא דעריות — ע' זהר ח"א קלח. במדרש הנעלם; עלי שור ח"ב עמ' שלב.

## דף יב

זכי תימא הני מילי בדורו של משה' — יש לשאול, למה משמיענו התנא שיעור פרוטה של משה, והלא מאי דהוה ויהוה ואין לנו לילך אלא אחר פרוטה היוצאת באותו הזמן ובאותו מקום? — נפקא מינה במקום שאין יוצאות שם פרוטות, שצריך שיעור פרוטה של משה. או כגון שהקפידה שלא לתקדש אלא בפרוטה דמשה. (ריטב"א)

'חיישינן שמא שוה פרוטה במדי... הא בקדושי ספק... אישתאר מההיא משפחה בסורא ופרשו רבנן מינה, ולא משום (דסבירא להו) דשמואל, אלא משום...' — יש מפרשים טעמו של שמואל — גזרה דרבנן משום הרואים, שמא אדם הבא ממדי יחשוב שנתן לה שוה פרוטה ויבוא להקל בכך אף במדי. ולפי טעם זה, גם אם אין חשש שיוליכו לאותו מקום מרוחק — גזרו. (ר"י, רא"ש, ועוד. וכן דייק מהרי"ק (פד) מלשון רש"י. וע' קובץ שעורים — כתובות אות רנה).

אך מדברי הרמב"ם (אישות ד, יט. וכ"כ בתור"י הזקן. וכן נקט הרשב"א לעיקר. וע"ע בית שמואל לא סק"ז בדעת התוס' להלן נג) משמע שיש כאן ספק מעיקר ההלכה, שכתב הטעם כיון שהוא דבר המתקיים ואפשר להביאו לאותו מקום שיהא שוה בו פרוטה, לכן יש לחוש בו שנחשב 'ממון' וחלים הקדושים. והר"ן הוסיף טעם, שהרי זה כאילו פירשה ואמרה 'לדידי שויא לי', הואיל והחפץ שוה לה כי יכולה להוליכו למקום אחר. (והר"ן לעיל ח.ת.) מסתפק האם מועילה אמירת 'לדידי שוי לי' בפחות משוה פרוטה, להחשיבו כשוה פרוטה. וכאן שוה פרוטה במקום אחר, ודאי דמועיל. וע' בקהלות יעקב (ב) בבאר הענין).

[ונחלקו הראשונים בדעת הרמב"ם, באופן שידוע ששוה פרוטה במקום אחר, האם מקודשת מודאי או מספק. ואולם לפי הפירוש הראשון דלעיל, אפילו ידוע ששוה פרוטה במקום אחר — אינה מקודשת אלא מגזרה דרבנן. ע' בראשונים כאן; טור אה"ע לא; מ"מ ולח"מ הל' אישות שם].

ויש שדייקו מדברי הגמרא, מכך שפרשו החכמים מאותה משפחה 'לא משום שסוברים כשמואל' — משמע שלדעת שמואל יש לחוש לספק ממזרות בבני המשפחה, הרי שטעמו מעיקר הדין ולא מגזרה דרבנן. ויש שדחו שהכוונה להפך, 'לא משום דשמואל' כי אכן לטעמו של שמואל אין לחוש בדיעבד לממזרות, שאינו אלא גזרה לכתחילה. (וכנראה זהו באור הגהת הגר"א) — ע' חלקת מחוקק ובית שמואל אה"ע לא, ובהגהות מלא הרועים כאן, ועוד.

— דברי שמואל אמורים רק כשקדש באוכלין או בחפצים, אבל אם קדש במטבע הפחותה — מכשיעור, אין לחוש שמא שוה פרוטה במקום אחר. (הרמ"ה. ע' לח"מ אישות ד, יט; קרבן נתנאל אות ס; פורת יוסף. וכן יש לדייק מדברי רש"י לעיל בד"ה שיער ר' סימאי).

ויש לשאול, מדוע אין לחוש שמא מתכת הפרוטה עצמה שוה פרוטה במקום אחר, דהא אף במידי דלאו כלי חיישינן, כדאמרינן באבנא דכוחלא. וצריך לומר לפי שאין דעתה על המתכת אלא על

הטיבוע. אך לכאורה לא משמע כן מדברי התוספתא (כפי שבארו הראשונים) שהמקדש בשטר פסול שמין אותו ואם יש בו שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת. וכתבו הפוסקים (אה"ע לב, ע"ש בהגר"א) שמקודשת מספק, שמא שוה הנייר שוה פרוטה במקום אחר. ויתכן שאמנם לדעת הרמ"ה אין הדין כן. וצ"ע.

ונראה לכאורה, שאם מקדשה במדינה זו בפרוטה של מדינה אחרת, ולאנשי מדינה זו אינה שוה כלום, מקודשת מדשמואל אפילו לדברי הרמ"ה. ואפשר דעדיפא מדשמואל, כי יש כאן 'פרוטה' בעצם אלא שבמקום זה אין בה שימוש.

**'לאו כל כמינך דאסרת לה אבתרא... לאו כל כמינה דאימך דאסרת ליך עילואי' — יש לבאר,**  
הלא הדבר ידוע ופשוט שאין עד אחד נאמן בדבר שבערוה, ומה בא להשמיענו?  
ובמעשה הראשון אולי יש לפרש, כיון שהיה כאן מעשה קדושין, ואין אנו באים אלא לגלות את הדבר, אולי בענין של 'גילוי מילתא' היה מקום להאמין לעד אחד, לפי שאין זו עדות גמורה. אמנם במעשה השני אחם שייך טעם זה. ויש לומר הואיל והיא מקודשת מכל מקום, לראשון או לשני, אם כן בטלה לה חזקת פנויה, וסלקא דעתין שיהא עד אחד נאמן בזה. (קובץ שיעורים).

לא הבנתי הסברא, הלא ודאי באה העדות להוציאנה מחזקת התר לבעלה והרי העד בא להוציאה מהיתרה הראשון (וכן מבואר ברמב"ן). ושמא יש לתרץ באופן אחר, שהשמיענו חידוש גדול, שאף על פי שהאמין לאשתו שכך העידה לה אמה, (כדמשמע במה שאמר לה 'לאו כל כמינה דאימך', ולא אמר 'לאו כל כמינך'), ומן הסתם אף לא חשד באמה שהיא דוברת שקר. ולכן היה מקום לחוש לדבריה, לא מן הדין אלא מצד מה שלבו מאמינה. (שו"ר מה שכתב באגרות משה אה"ע ח"ד כ, יט).

ומה שהדגיש שאינה נאמנת לאסרה עליו ומשמע דבלא"ה נאמנת — ע' באגרות משה אה"ע ח"א צ. וע' בתורי"ד שהקשה מדוע אינה נאמנת משום שויה נפשה חתיכא דאיסורא. וכתב משום שמשועבדת לבעלה ואינה יכולה להפקיע עצמה ממנו. (וע' סברא זו בר"ן סוף נדרים, וכפי שהסבירו האחרונים דבריו — ע' ישועת יעקב אה"ע יא קטו; ש"ש ו, ט. וע"ע שו"ת מהרי"ט ח"א צב; שער המלך — אישות ט; [חלקת מחוקק כו סק"א]; פרי יצחק ח"ב לח). ומובן לפי"ז הלשון. ואולם הבית-יוסף כתב טעם אחר, כי אינה אומרת שיודעת בעצמה אלא שאמרה לה אם. ולכאורה מדברי הרי"ד משמע שאין חילוק בדבר. וכן משמע גם מתוך גירסתו, 'לאו כל כמינך דאסרת ליך עילואי' — הרי שנידונית בעדותה זו כאילו היא האוסרת עצמה ולא האם.

**(ע"ב) 'ההוא גברא דאקדיש בשוטיא דאסא בשוקא, שלחה רב אחא בר הונא לקמיה דרב יוסף, כי האי גוונא מאי? שלח ליה: נגדיה כרב ואצטריך גיטא כשמואל' — אף על פי שלדעת רב יוסף (לעיל ח — ללשון אחרונה) המקדש בדבר שאין דמיו קצובים אינה מקודשת, 'מה כסף דקייץ אף שוה כסף נמי דקייץ' — אעפ"כ חשש כאן לקידושין, כי שמא הוא שוה פרוטה במקום אחר ודמיו ידועים וקצובים באותו מקום. (עפ"י נודע ביהודה תנינא אה"ע עד).**

**'דרב מנגיד על דמקדש בשוקא' — משום פריצות. ואם תאמר, בלאו הכי אסור שהרי כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה עד שתכנס לחופה [והלא קיימא לן ביאה אירוסין עושה ואינה נשואה עדיין]. יש לומר כיון שמפורש בתורה התר, לא אסרו חכמים הדבר, אם לא משום מנהג פריצות. הפתחי-תשובה (כו סק"ה) הקשה על תירוץ זה, אם כן למה אסרו משום פריצות מאחר שמפורש התירו בתורה. ועוד יש לתמוה הלא אין מפורש בתורה להתר אלא דין הקנין [וכדרך קידושי האב לבתו, שאעפ"י שזיכתה לו תורה, אמר רב**

יהודה אמר רב: אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה (מא.). ונראה שעיקר הכוונה לומר שכשאסרו חכמים כלה בלא ברכה אין בכלל זה ביאת קנין המפורשת בתורה, כי יש לביאה זו תכלית ואינה ביאה פגומה כמו בועל ארוסתו בבית חמיו [אם לא משום פריצות. וי"ל שכיון שאסרו הדבר משום פריצות, שוב אסור גם משום איסור ארוסה]. ועוד, באופן שמכניסה לביתו ומקדש בביאה, שהחופה והקידושין נעשים ביחד, אין בזה משום איסור ארוסה אלא משום פריצות. וכן נפקא מינה ביבמה. (עפ"י המקנה בקונטרס אחרון).

**ועל חתנא דדייר בי חמוה... נהרדעי אמרי: בכולהו לא מנגיד רב אלא על...** — הראשונים נתנו טעמים שונים על מה שאין נזהרים בזמן הזה מלדור בבית חמיו; אם משום שהלכה כנהרדעי (כן כתבו התוס' ועוד. והגר"א (אה"ע כו) תמה מנין לנו שלנהרדעי אף לכתחילה מותר), או מפני שדרים שם בגלל חסרון דירה ומוכח הדבר שמפאת טובת הנאה וחסרון כיס גרים שם ולא משום טעם אחר. [או משום שסומכים על דעת הראב"ד (איסורי ביאה כא, טו) שבייחד לו חדר מותר. מרומי שדה]. ויש להוסיף ולצרף שיטת ר"י הזקן, שהאיסור שנאמר כאן הוא על חתן שקידש ארוסתו ולא נשאה, ודר בבית חמיו ומתיחד עם כלתו. ועוד, מהרמב"ם (איסורי ביאה כא, טו) משמע שטעם האיסור אינו בגלל חמותו, אלא עצם המגורים בבית חמיו, גם אם חמותו מתה וכו', יש בהם משום חוסר צניעות, בדומה למה שאמרו לא יכנס עמו למרחץ, שכתב הרמב"ם שם. ולגבי ענין זה של פריצות, סומכין על דברי הראב"ד שאם ייחד לו חדר למשכב — מותר. (עפ"י שו"ת שבט הלוי ח"ד קסו)

## פרפראות ורמזים

**'קידשה בתמרה... שמא שוה פרוטה במדי' — יש לומר בפשטות שנוקט 'מדי' ככינוי למקום מרוחק. כמו 'יוליכנו אחריו (אפילו) למדי' (ב"ק קג.).**  
 ויש שפרשו שבדוקא נקט מדי, לפי שהכסף שם אינו נחשב, ככתוב (בישעיה יג) הנני מעיר עליהם את מדי אשר כסף לא יחשבו וזהב לא יחפצו בו. (לקוטים מהגר"א שבסוף משניות זרעים; מצפה איתן כאן). יש שרצו להוכיח מכאן לנידון שוה פרוטה בזמננו, שערך מתכת הכסף מוזל הרבה יותר מבעבר, ביחס לשאר דברים, ואעפ"כ ערך הפרוטה נמדד לפי מתכת הכסף (כמו שכתבו הגאונים). שהרי גם כאן רואים אנו שבמקום שהכסף מוזל, ערך הפרוטה יורד בהתאם, עד שתמרה אחת שוה פרוטה. ואולם יש לדחות הראיה, כי כאן שונה שאפשר להוליך התמרה למדי ולהחליפה שם במשקל חצי שעורה כסף (הוא שיעור שוה פרוטה) ולחזור למקום הקדושין, ששם כבר ניתן לקנות פירות הרבה בפרוטה אחת, משא"כ בזמננו. (ע' מנחת שלמה ח"א סו"י סו בהערה וח"ג קנב, ה).  
 אפשר אולי לפרש על פי דברי רש"י בפסחים (מב): על 'שכר המדי' האסור בפסח: 'לפי שבאותן הימים אין נוהגין לעשות שכר אלא מתמרים, ובמדי עושין שכר ממי שעורין, כעין אותן שלנו, קרי ליה שכר המדי'. ויש להניח שהסיבה שלא עשו שם שכר מתמרים כבשאר מקומות, מפני שהיו שם ביוקר. וזהו שנקט כאן לגבי קדשה בתמרה 'שמא שוה פרוטה במדי'. ונראה שזו כוונת רש"י כאן בד"ה 'במדי' — 'כלומר, במקום שאין תמרים מצויין'. (שו"ר שרמז לזה ר"ר מרגליות בספרו נפש חיה — תקלא, א).

\*

'שוה פרוטה כפרוטה. והנה במדרש רבה כי לקח טוב ב' תרומה 'יש בה כסף... וכו' — ובזה שוה פרוטה עולה תורה, כי בהתורה נכלל הכל, הכסף והזהב שדות וקרמים עיי"ש במד"ר (שמו"ר לג). והפרוטה הוא שורש דכסף וכל הסכומים מתיחסים בה בכת, דפרוטה לפרוטה מצטרפת לחשבון גדול — הם דברי תורה הנחמדים מזהב ומפז רב. וד"ל היטב'.  
(משמיע שלום לרש"ש מאמשינוב זצ"ל, לקוטים עמ' צג)

## דף יג

'התם בתורת פקדון יהבינהו ניהלה, סברה אי שדינא להו ומיתברי מחייבנא בהו... — ואם תאמר, מכל מקום תאמר 'לא' יש לומר שלא איכפת לה כיון שלא עשתה שום מעשה המוכיח שנוה לה בקדושין, לכך אינה חוששת לומר 'לא' (עפ"י רשב"א. וע' אבני נזר אה"ע רפ).

'אי שדינא להו ומיתברי מחייבנא' — יש מפרשים שכן הוא הדין לפי האמת, שהיא חייבת באחריות כל עוד לא מסרה לו מיד ליד, או שאמרה לו טול פקדונך והוא מסרב, והיא משליכתו לפניו ואומרת הרי שלך לפניך, אבל אם שותקת ומשליכה לפניו — חייבת באחריות. (כן דעת הרמב"ן).  
ויש אומרים שבאמת אם תשליך לפניו תיפטר, אלא שהיא טועה ואינה סבורה כן, הלכך מזה שאינה משליכה אין ראייה להסכמה על הקדושין. (עפ"י רשב"א).  
ויש מעמידים בפקדון לזמן קצוב, וסוברים ששומר בתוך הזמן אינו יכול לחזור בו, לכך אם תשליך — תתחייב, ואפילו אם אומרת 'הרי שלך לפניך'. (עפ"י הראב"ד. והרמב"ן דחה פירוש זה, כי אין נראה שמדובר דוקא בפקדון לזמן). ויש מפקפקים בדין זה ומצדדים שהשומר יכול לחזור בו תוך הזמן, כדין פועל. (ערשב"א). וע' בבאור מחלוקתם בקובץ שיעורים כאן (צב); בית ישי (פו). וע"ע אור גדול (נא).

'אי שדינא להו ומיתברי' — נראה מכמה ראשונים שגרסו 'מיתבדי' — שאבדו לאחר שזרקתם (ע' רשב"א ור"י הזקן. וכן כתב הרש"ש להגיה בגמרא).  
ולגרסא שלפנינו, הכוונה אם יישברו לאחר שיהו זרוקים ומונחים שם. ולא שבירה הבאה מחמת הוריקה עצמה, שבוה ודאי חייבת. (פשוט).

זשמע מינה שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום היא... פריך רב אחאי... — יש להבין סברת רבא, מדוע לכל הפחות אין כאן ספק קדושין, שמא יודעת את הדין [והלא רב אחאי לא אמר אלא 'אטו כולהו נשי... דינא גמירי' ודאי מקצתן יודעות הדין]?  
ועוד, במעשה זה הדעת נוטה שהסכימה לקדושין, שהרי קדשה קודם לכן בהסכמתה, אלא שלא היה במחצלת שוה פרוטה. ואמנם יש גורסים (ע' רשב"א ור"ן; קרבן נתנאל ושו"ת חת"ס פד) שהיא אמרה לו ולא אחריים, ולשיטתם אכן לא היתה לפנינו הסכמה מפורשת לקדושין. ומכל מקום מידי ספק לא יצאנו, שמא שתיקתה נובעת מהסכמה?  
ומבואר כאן שכיון שעדי הקדושין נצרכים לעצם חלות הקדושין, וקדושין ללא עדים אינם כלום — כל שלא ראו העדים קדושין ודאיים, אין כאן עדות ברורה וכאילו נעשו הקדושין ללא עדים. ולכן, גם אם לאמיתו של דבר הסכימה לקדושין, וכן גם הדעת נוטה יותר — אין כאן עדות, וממילא אין הקדושין חלים כלל.